

Kirjallisuutta

taa niin nopeasti kuin ammattitaitoinen kääntäjä, ja vielä yhden kuuleman perusteella, ilman korjausmahdollisuutta. Tällainen ero vaikuttaa luonnollisesti myös kohdekielen laatuun.

Kielitieteilijän kannalta kiinnostavalta tuntuu otsikko »Yhteydet lingvistiikkaan, käännöstieteeseen ja kommunikaatitieteeseen». Tämän otsikon alle kuuluva teksti mahtuu kuitenkin vajaalle kahdelle sivulle. Kirjoittajat toteavat: »Tekstilngvistiikan ja nimenomaan diskurssianalyysin tuloksia on sovellettu menestyksellisesti niin kääntämisen kuin tulkkauksen tutkimiseen. Tulkkaustiede on hyötynyt lingvistiikasta sekä suoraan että käännöstieteen välityksellä.» Tämän lyhyen ja viitteellisen toteamuksen jälkeen teksti jatkuu seuraavasti: »Lähtökohtana on edelleen Ferdinand de Saussuren tekemä ero kielijärjestelmän ja sen konkreettisen ilmauksen välillä (1916, *Cours de Linguistique Générale*). Lisänä on syventynyt oivallus siitä, että ihmisten kokemuspiiri on erilainen ja että äidinkieli, ts. sen sanastollinen ja kieliopillinen rakenne, vaikuttaa heidän tapansa jäsentää maailmaa ja sitä kautta heidän käyttäytymiseensä (Whorfin hypoteesi).»

Kaikki kunnia klassikoille. Saussurelle kunniamaininnan suo mielellään, sillä hän ymmärsi kielijärjestelmän sosiaalisen luonteen paremmin kuin moni myöhempi kielentutkija. Sen sijaan tuskin kukaan kannattaa enää nykyisin Whorfin hypoteesia ainakaan sen vahvassa muodossa. Pidän itse hyvin osuvana sitä Vygotskin ajatusta (*Thought and language* 1962, venäjänkielinen alkuperäisteos 1934), että sanaan sisältyy ajatuksen jälki samaan tapaan kuin polkuun ovat jääneet näkyviin kulkijoiden jalanjäljet: sanoiksi kiteytyvät sellaisten asioiden ja ilmiöiden ilmaisimet, jotka tietyssä ympäristössä ovat tärkeitä. Toisin sanoen esimerkiksi saamen kieleen leksikaalis-tuneet lukuisat erilaisten porojen nimitykset kuvaavat sitä, miten tärkeä poro on (ollut) saamen puhujalle — kyse ei siis ole siitä, että saamelainen pystyisi

(Whorfin hypoteesin vahvan tulkinnan mukaisesti) erottamaan lukuisia erityyppisiä poroja siksi, että hänen kielessään on niistä kullekin sopivia nimityksiä.

Kaiken kaikkiaan Tulkin käsikirja on siis monipuolinen tietopaketti tulkkauksesta. Varsinaisen tekstin lisäksi kirjassa on laaja tulkkaukseen liittyvän kirjallisuuden luettelo ja liitteinä sekä luettelo konferenssitulkkauksista että luettelo »Konsekutiivitulkin muistiinpanotekniikan symboleja». Kirjassa on otsikoiden perusteella arvioiden kielitiedettä mukana vain vähän (s. 83–86 ja 142–143), mutta tulkin työstä ja muistiinpanotekniikasta kertoviin lukuun sisältyy myös jaksoja, joilla on yhteyksiä lingvistiikkaan — tällainen on esimerkiksi lukuun »Konsekutiivitulkin muistiinpanotekniikka» sisältyvä jakso »Tekstin sijoittelu muistiinpanotekniikassa» ja erilaisiin tiivistämiskeinoihin liittyvät havainnolliset kuvaukset. Kirjan viimeisessä luvussa on tulkkauksen tutkimukseen liittyvä katsaus, josta voi löytää yhteyksiä psykolingvistiikkaan.

KLAUS LAALO

Suomen sijojen tarkastelua

AXEL GROUNDSTROEM *Finnische Kasusstudien*. Acta Universitatis Umensis. Umea Studies in the Humanities 87. Universitetet i Umeå, Almqvist & Wiksell International. Stockholm 1988. xi + 252 s.

Axel Groundstroemin kirja *Finnische Kasusstudien* on tekstiaineistoon perustuva selvitys suomen sijoista. Kirjassa on neljä lukua, joista ensimmäinen käsittelee objektin sijaa ja resultatiivisuuden käsitettä, toinen selvittelee kiinteää suhdetta, kolmas translatiivimuotoista predikatiivia ja neljäs ulkoisia paikallissijoja.

Tutkimusmetodina on ollut konkreettisen aineiston jaottelu lähinnä semantti-

siin luokkiin. Koska luokittelu on hankala tehtävä, on konkreettisen esimerkkiaineiston esittely olennainen osa tutkimusta. Näin on tarkoitus saada lukija oivaltamaan kulloisenkin ilmiön luonne. (S. vii.) Kirja muistuttaa tässä suhteessa Penttilän kielioppia. Esimerkkiluettelot täyttävätkin kirjasta kaksi kolmannesta.

Kirjassa kieltä ei varsinaisesti sidota mihinkään todellisuuden osaan. Kirjoittaja ei suoraan ota kantaa siihen, onko kieli pohjimmiltaan psykologinen ilmiö, sosiaalinen normijärjestelmä vai mikä. Ilmeisesti hän sulkee pois käsityksen, että kieli olisi yhden ihmisen sisäistävä kielikyky, koska hän arvostelee tutkijan kielitajun perusteella rakennettujen lauseiden käyttöä tutkimusvälineenä. Tätä hän perustelee muun muassa sillä, että syntyperäisten kielenpuhujien käsitykset vaihtelevat samankin lauseen hyväksyttävyydestä. Ilmeisesti kieli on silloin pohjimmiltaan yksityisen ihmismielen ulkopuolella, ihmisten välinen järjestelmä, ehkä vaivihkaa opittu normijärjestelmä. Näinkin olennaisen asian olisi voinut sanoa suoraan, sillä käsitys kielestä on ollut tutkimusmetodin kehittämisen ja muiden tutkimusmetodien arvostelun takana.

Semanttinen luokittelu on tehty intuitiivisesti antamatta sille teoreettisia perusteita. Teoreettisella tarkoitan tässä ainoastaan kielisysteemin kokonaisuuden huomioon ottamista. On hieman outoa, että kielitieteessä voidaan vielä 90-luvun kynnyksellä toimia näin, sillä vakavaa työtä lingvistisen semantiikan parissa on tehty vaikka kuinka. Kirjan lukija voi kyllä eläytyä kirjoittajan ajatusmaailmaan ja löytää luokituksen takana olevan intuition – siinä mielessä luokittelua voidaan pitää onnistuneena. Vakavasti ajatellen kieliopillisen tutkimuksen tehtävä on etsiä syitä, jotka aiheuttavat kielen muodon, tässä tapauksessa sijanvalinnan. Tämän vuoksi olisi toivonut keskustelua esimerkiksi seuraavista kysymyksistä: Miten koko kielioppi on organisoitunut? Mikä on luokittelun status kieliopissa? Mikä on luokkien

suhde toisiinsa? Seuraako sijan valinta suoraan luokasta?

Koska esimerkkilauseiden sanotaan olevan olennainen osa tutkimusta, suomea taitamaton mutta kielestä kiinnostunut lukija varmasti ihmettelee, miksi esimerkkejä ei ole käännetty saksaksi; kirjahan on periaatteessa saksankielinen. Paitsi luetteloista esimerkit on jätetty usein kääntämättä myös silloin, kun ne ovat tekstin sisässä. Käytännössä kirjan lukijakunta on siis sama, joka osaisi lukea suomenkielistäkin tekstiä. Tämä on harmi, sillä suomen kielestä ei ole liikaa kansainvälisillä kielillä kirjoitettu.

Kirja pitää osaltaan perinteistä fennistiikkaa hengissä. Kirjoittaja osoittaa kuuluvansa tähän traditioon myös selostamalla ytimekkäästi fennistien käymän keskustelun kustakin käsillä olevasta ilmiöstä.

Edellä esitetystä tutkimusotteen kriittistä huolimatta on syytä todeta, että tekijä saa aineistostaan irti kiinnostavia seikkoja, sillä hän tuntee laajan aineistonsa hyvin: hän esimerkiksi pystyy antamaan tilastollista evidenssiä sille, että ulkopaikallissijoja käytetään enimmäkseen muussa kuin lokaalisessa merkityksessä. Lokaalisissa yhteyksissä suositaan sisäpaikallissijoja. Kirjoittajan mukaan kyse on sijamuodon leksikaalistumisesta tiettyyn sanaan. On tosin vaikea sanoa, mitä tämä käytännössä tarkoittaa: ehkä sitä, että joistain sanoista on varastoituna muistiin ulkopaikallissijainen muoto – sikäli kuin leksikaalistumiselle tässä yhteydessä voi antaa psykologisen tulkinnan. Oli leksikaalistumisen tulkinta mikä hyvänsä, tällaiset huomiot ovat tärkeitä, kun pyritään kuvaamaan paikallissijojen semantiikkaa teoreettisesti.

Groundstroemin kirjaa voi suositella kaikille suomen sijojen tutkijoille. Koska kirja tarjoaa runsaasti valmiiksi luokiteltua esimerkkiaineistoa, se on käyttökelpoinen myös niille, jotka ovat kiinnostuneet kielen ilmiöiden teoreettisesta selittämisestä.

URPO NIKANNE